

DOI: [10.32702/2307-2105-2021.11.92](https://doi.org/10.32702/2307-2105-2021.11.92)

УДК 332:316.334.52:332.135

*Х. О. Патицька,
к. е. н., старший науковий співробітник,
ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долішнього НАН України»
ORCID ID: 0000-0003-2871-7540*

ЗАКОНОМІРНОСТІ КОРИСТУВАННЯ ПОСЛУГАМИ У ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАДАХ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ

*Kh. Patytska
PhD in Economics, Senior Researcher, State institution «Institute of regional research
named after M. I. Dolishniy of the NAS of Ukraine»*

REGULARITIES OF USE OF SERVICES IN TERRITORIAL COMMUNITIES IN CONDITIONS OF DECENTRALIZATION

У статті наведено результати соціологічного опитування мешканців Заболотцівської, Кам'янка-Бузької та Підберізької територіальних громад Львівської області, проведеного працівниками ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долішнього НАН України» у липні-вересні 2021 р. Всього в опитуванні взяли участь 474 жителі територіальних громад. Опитування проводилося з метою виявлення закономірностей користування послугами (до ваги взято медичні, освітні, культурні, соціальні, адміністративні, транспортні, банківські послуги) у територіальних громадах в контексті формування і розвитку центрально-периферійних взаємодій у територіальних громадах в умовах децентралізації. Обґрунтовано роль міст як осередків соціального розвитку на формування центрально-периферійних взаємодій у територіальних громадах, що безпосередньо впливає на вибір мешканцями громад місця користування суспільними благами.

The article argues that decentralization processes in Ukraine are aimed at bringing public services closer to consumers, which increases the responsibility of local governments for their provision, and the level of satisfaction of residents of territorial communities with services entrusted to the community is one of the main criteria for the effectiveness of territory management. In order to identify patterns of service provision in communities, employees of the Institute of Regional Studies named after MI Dolishny NAS of Ukraine in July-September 2021 conducted a survey of residents of Zabolottsy, Kamyanka-Buzka and Pidberiztsy territorial communities of Lviv region. A total of 474 residents of territorial communities took part in the survey. The survey was conducted to identify patterns of service use (taking into account medical, educational, cultural, social, administrative, transport, banking services) in local communities in the context of the formation and development of central-peripheral interactions in local communities in decentralization. The choice of territorial communities is due to the need to take into account two aspects: 1) their location in the region - to determine the impact of large cities that concentrate and generate financial and economic, political, social, cultural, human, information flows on the formation and development of central and peripheral interactions in communities; 2) community type - to take into account the peculiarities of centro-peripheral interactions in communities of monocentric (TG with

a pronounced economically and socially developed center) and polycentric (TG, formed by combining the same type, equal in economic and social development of settlements) types. The role of cities as centers of social development in the formation of central-peripheral interactions in territorial communities is substantiated, which directly affects the choice of community residents to use public goods. The level of satisfaction of community residents with the services received in terms of types of services and eldership districts was determined. Emphasis is placed on the problem of difficult access for residents of rural settlements to financial services and the need for their financial inclusion.

Ключові слова: територіальна громада; послуги; децентралізація; соціологічне опитування; центр-периферійні взаємодії; старостинський округ.

Key words: territorial community; services; decentralization; sociological survey; central-peripheral interactions; Starostyn district.

Постановка проблеми. В умовах адміністративно-територіальної реформи в Україні на локальному рівні відбулося формування центр-периферійних взаємодій похідного характеру [2, с. 37] внаслідок надання певним територіям центральних або периферійних функцій. Мова йде про утворення територіальних громад (ТГ) у 2015-2020 рр. шляхом об'єднання місцевих рад, що передбачало нівелювання ролі більшості населених пунктів як самостійних адміністративно-територіальних одиниць з органами самоврядування на їх території. Очевидно, що разом із проведенням адміністративно-територіальної реформи відбулося формування центр-периферійних взаємодій на рівні населеного пункту – адміністративного центру громади та периферійних населених пунктів. У цих умовах перш за все виникли взаємодії управлінського та політичного характеру, що пов'язано з законодавчим закріпленням повноважень органів місцевого самоврядування. Натомість формування інших типів центр-периферійних взаємодій (інфраструктурних, культурно-релігійних, соціально-демографічних, науково-освітніх) вимагає комплексного системного підходу до розвитку усіх населених пунктів територіальної громади у довгостроковому періоді.

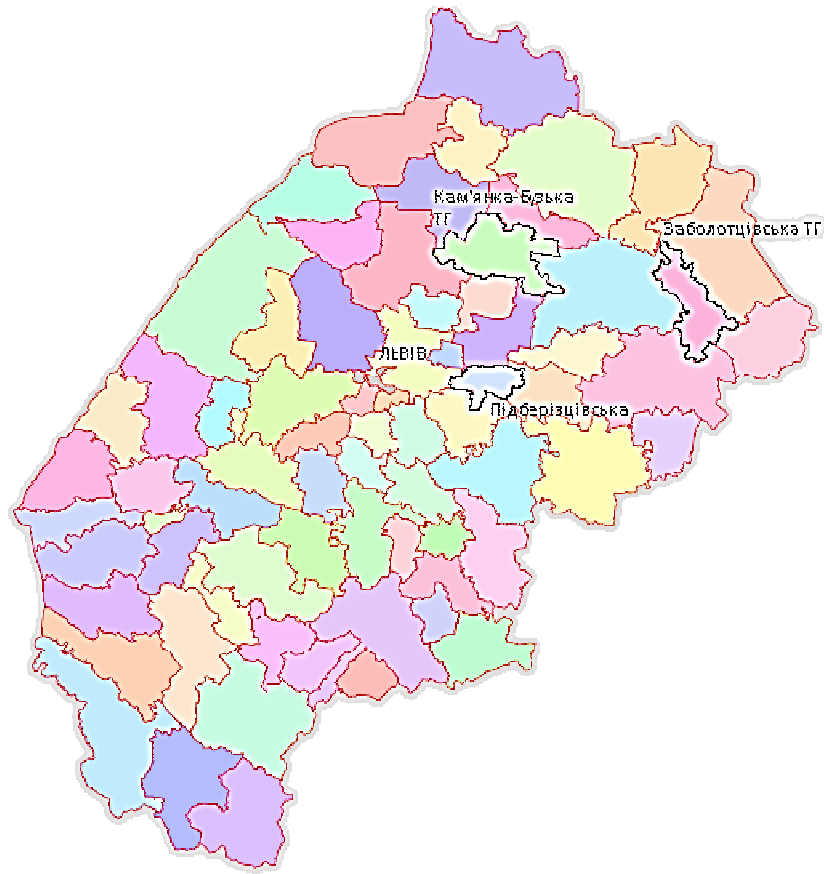
Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням формування та розвитку центр-периферійних взаємодій на різних рівнях займалося багато науковців, що пояснює широке коло наукових підходів і концепцій до трактування суті парних категорій «центр-периферія», визначення передумов, факторів і особливостей взаємодій. Серед зарубіжних науковців дослідженням цієї проблематики займалися М. Вебер, Т. Парсонс, У. Ростоу, І. Валерстайн, П. Кругман, Е. Венейбл, Ж. Оттавіано, Ф. Пуга, М. Фуджіта, Б. Болдвін, Р. Пребіш, Х. Зінгер, А. Франк, серед вітчизняних – О. Денисенко, Г. Підгрушний, К. Мезенцев, О. Мельничук, М. Мельник, І. Пилипенко, С. Шульц. Попри теоретико-методологічну розробленість поняття, питанню формування центр-периферійних взаємодій внаслідок об'єднання територіальних громад в умовах адміністративно-фінансової децентралізації значної уваги не приділено, що пов'язано із нетривалим періодом функціонування і розвитку громад.

Постановка завдання. Дослідження формування і розвитку центр-периферійних взаємодій у територіальних громадах вимагає, поруч із розглядом особливостей політико-адміністративного управління територією, концентрації уваги на питанні задоволення мешканців суспільними послугами. Такий акцент зумовлений тим, що процеси децентралізації в нашій державі спрямовані на наближення суспільних послуг до споживачів, що посилює відповідальність органів місцевого самоврядування за їх надання. Відповідно рівень задоволення мешканцями ТГ послугами, повноваження за надання яких покладено на орган управління у громаді, є одним з основних критеріїв ефективності управління територією. З іншої сторони, задоволення суспільними послугами є вагомим чинником формування центр-периферійних взаємодій у громаді. Як видно з результатів аналізу Світовим Банком демографічних та економічних тенденцій системи розселення в Україні, основним каталізатором міграції населення є низький рівень надаваних на певній території соціальних послуг, а не пошук кращих умов зайнятості (що притаманне більшості країн ЄС) [3, 4]. Незадоволені отриманими послугами шукають інше місце їх надання, де якість послуги вища.

Відповідно **метою статті** є виявлення закономірностей користування послугами у територіальних громадах в умовах децентралізації.

Вклад основного матеріалу. З метою оцінки зрушень в контексті формування і розвитку центр-периферійних взаємодій у ТГ в умовах децентралізації, виявлення проблем і ризиків, які сповільнюють та стають на заваді активному соціально-економічному розвитку громад та формуванню у них комфортного соціально-психологічного клімату працівниками ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долішнього НАН України» у липні-вересні 2021 р. проведено соціологічне опитування населення ТГ Львівської області.

Дослідження громадської думки проводилося у трьох ТГ: Заболотцівській та Підберізцівській сільських і Кам'янка-Бузькій міській ТГ (рис. 1). Такий вибір зумовлений необхідністю врахування двох аспектів:

Рис. 1. Заболотцівська сільська ТГ, Кам'янка-Бузька міська ТГ та Підберізіцівська сільська ТГ на карті адміністративно-територіального поділу Львівської області, 2021 р.

1) *розташування ТГ у регіоні* – для визначення впливу великих міст, які концентрують і генерують масштабні фінансово-економічні, політико-соціальні, культурні, людські, інформаційні потоки, на формування і розвиток центр-периферійних взаємодій у ТГ. Підберізіцівська ТГ безпосередньо межує із Львівською ТГ, центром якої є місто-обласний центр Львів; Кам'янка-Бузька і Заболотцівська ТГ знаходяться на певній віддалі (час доїзду із центрів громад до обласного центру становить 52 та 91 хв. відповідно);

2) *тип громади* – виділяємо два типи ТГ: моноцентричний (ТГ з яскраво вираженим економічно та соціально розвиненим центром), поліцентричний (ТГ, утворені шляхом об'єднання однотипних, рівних за економічним і соціальним розвитком населених пунктів). Підберізіцівську та Заболотцівську ТГ відносимо до громад поліцентричного типу, адже в обох населені пункти-центри за демографічними, соціальними та економічними показниками не переважають інші населені пункти громад. Натомість Кам'янка-Бузька ТГ моноцентричного типу, адже її центром є соціально та економічно розвинене місто, у якому сконцентровано 60,5% населення та фінансово-економічний потенціал громади (у 2018 р. 84,0% акумульованих на території громади доходів місцевих бюджетів зібрано в центрі).

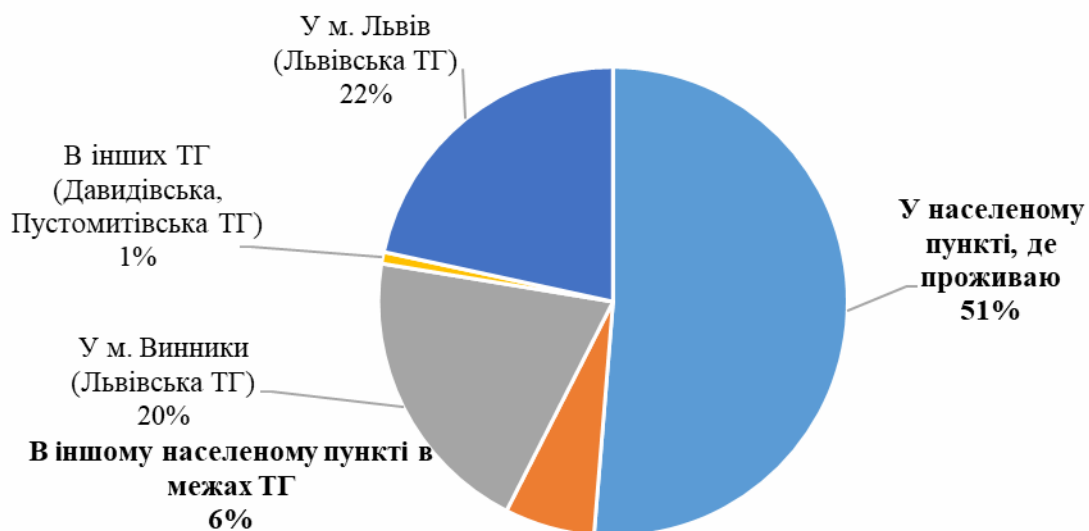
Соціологічне дослідження спрямоване на визначення доступності, якості та задоволення мешканців ТГ послугами (медицини, освітніми, культурними, соціальними, адміністративними, транспортними, банківськими), які вони отримують у громаді та поза її межами; а також обізнаності членів громади про діяльність органу місцевого самоврядування в напрямі покращання доступу до послуг та їх якості у населених пунктах, де такі особи проживають.

Нижче наведено результати соціологічного опитування в розрізі аналізованих громад.

ПІДБЕРІЗІЦІВСЬКА ТЕРИТОРІАЛЬНА ГРОМАДА

57% послуг (до ваги взято медичні, освітні, культурні, соціальні, адміністративні, транспортні, банківські послуги) мешканці Підберізіцівської ТГ отримали на території громади (рис. 2), зокрема більше ½ послуг – у населених пунктах, де проживають. В інших населених пунктах в межах громади респонденти користувалися цими видами послуг у 6% випадків, причому найчастіше це послуги сімейного лікаря.

Розташування ТГ поблизу міст (Львів, Винники) також суттєво впливає на вибір місця користування суспільними благами, адже 42% послуг мешканці громади отримують саме у цих містах.

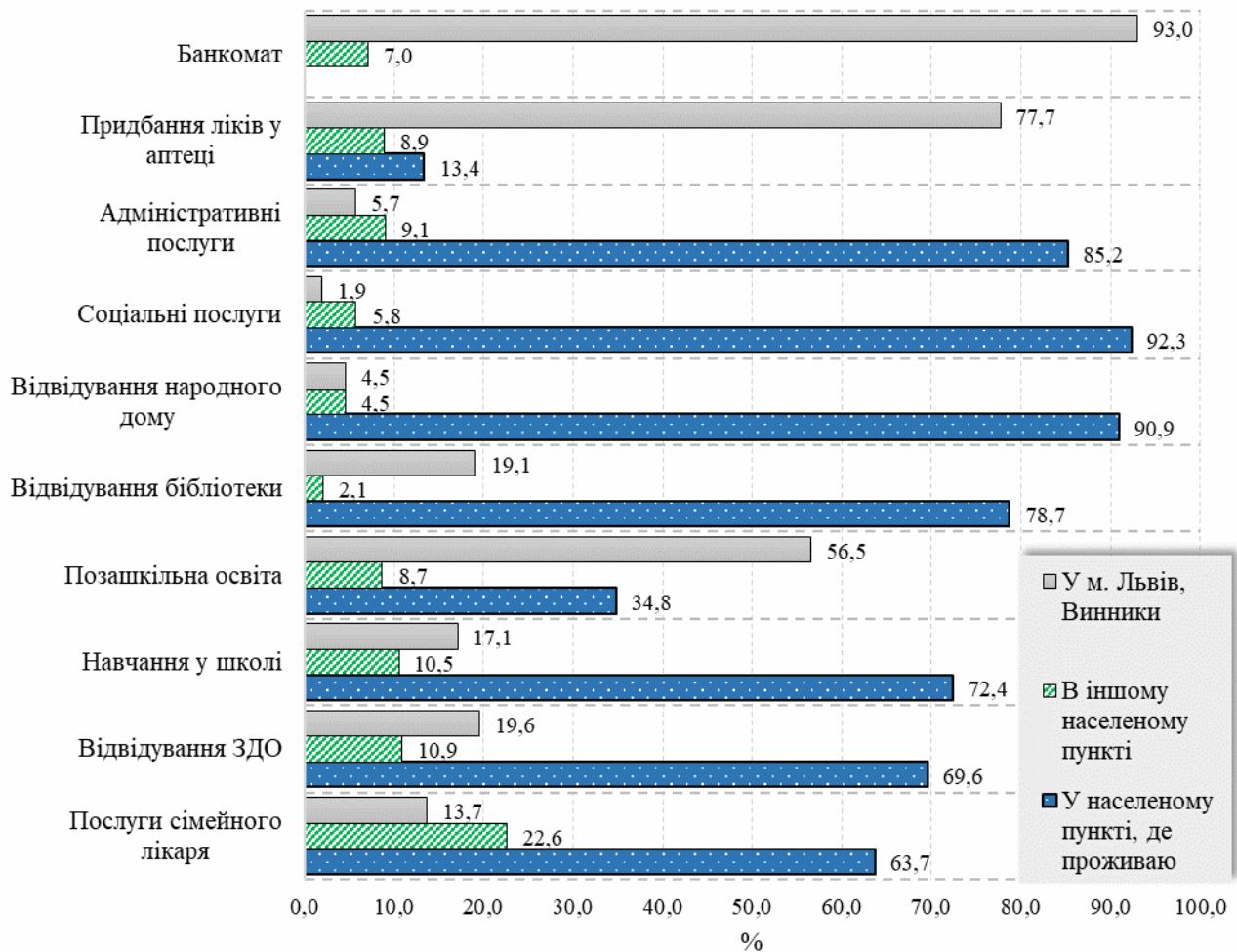

Рис. 2. Розподіл відповідей на питання «Де зазвичай Ви користуєтесь/отримуєте певні послуги?»
 Примітка: відсоток розрахований з урахуванням тільки тих, хто впродовж останнього року користувався такими послугами

У розподілі відповідей на вказане вище запитання в різних старостинських округах відмінностей не виявлено. Натомість увагу варто звернути на відмінності в розрізі видів отримуваних послуг (рис. 3). На території ТГ її мешканці здебільшого користуються послугами, які надають працівники народних домів (95,4%) і бібліотек (80,8%), отримують адміністративні (94,3%) та соціальні (98,1%) послуги.

Вплив переваг великого міста, яке характеризується можливістю надання широкого спектру послуг різних видів, спостерігається при виборі жителів Підберіздівської ТГ місця отримання освітніх та медичних послуг. Зокрема серед осіб, які впродовж року з дати опитування отримували відповідні послуги:

- 13,7% респондентів відвідують сімейного лікаря поза межами громади, переважно у м. Львів та Винники;
- 17,1% опитаних для навчання своїх дітей/онуків, які проживають з ними, обрали школи, розташовані на території міст;
- 19,6% осіб, які брали участь в анкетуванні, користуються послугами закладів дошкільної освіти у м. Винники.

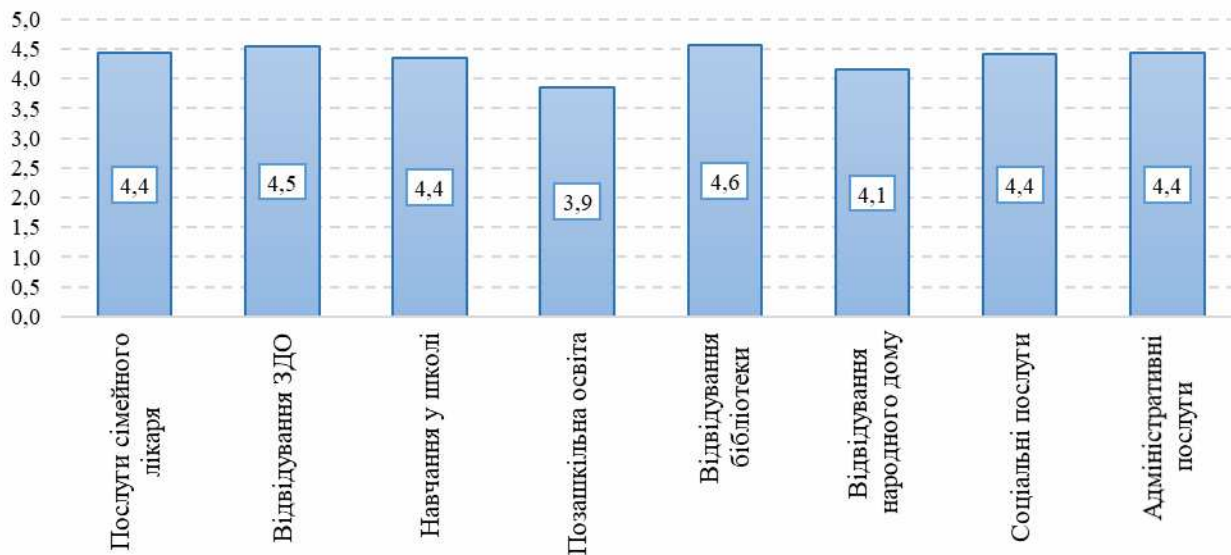

Рис. 3. Розподіл відповідей на питання «Де зазвичай Ви користуєтесь/отримуйте певні послуги?»
 Примітка: відсоток розрахований з урахуванням тільки тих, хто впродовж останнього року користувався такими послугами

Суттєво обмеженими є можливості мешканців ТГ отримувати банківські послуги (зокрема, користуватися банкоматом), освітні послуги в контексті позашкільної освіти та придбання лікарських засобів в аптеках. Банківського відділення та банкоматів на території громади немає, відтак жителі ТГ користуються цими послугами у містах Вінники і Львів (93,0%). Аптека розташована на території одного населеного пункту (Верхня Білка); і серед опитаних жителів села 88,5% респондентів заявили, що придбавають ліки на території населеного пункту. Утім загалом мешканці громади (у 77,7% випадків) купують лікарські засоби у найближчих містах.

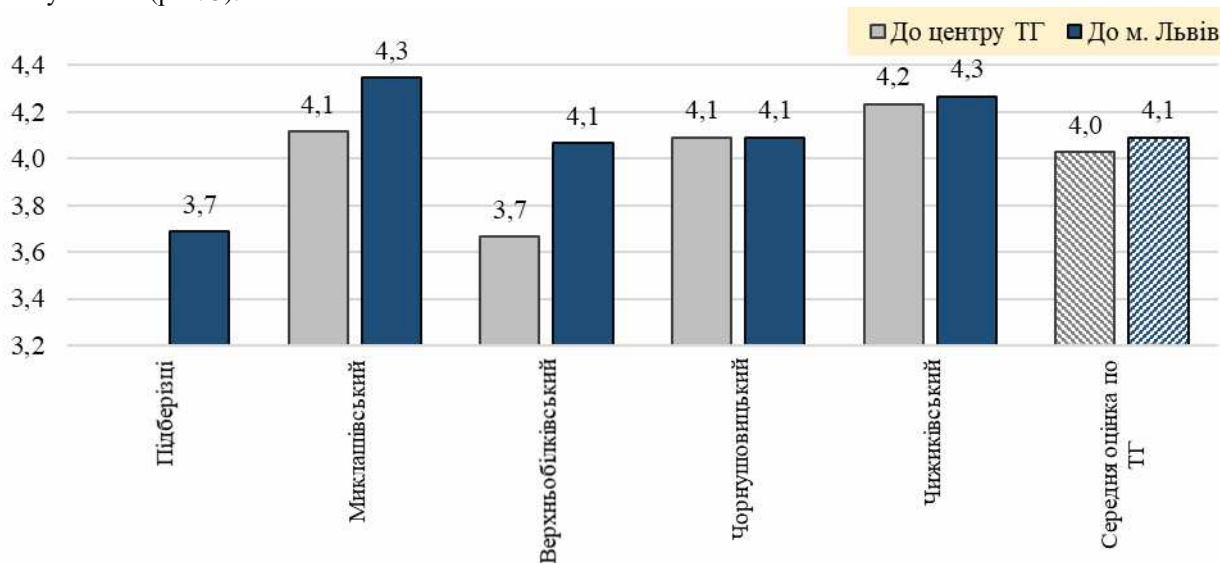
Щодо позашкільної освіти, на території громади відсутні відповідні заклади, проте функціонують окремі секції та гуртки. Тому серед осіб, які впродовж року з дати опитування отримували послуги позашкільної освіти, 43,5% одержували їх у громаді. Водночас, зважаючи на обмеженість напрямів позашкільної освіти, які представлені у ТГ, 56,5% респондентів користуються цими послугами у містах (зокрема, найближчий заклад позашкільної освіти розташовано у м. Вінники).

Вищесказане підтверджується результатами оцінювання якості отримуваних послуг (рис. 4), адже саме послуги позашкільної освіти отримали найменший середній бал (3,9). Інші послуги опитані оцінили на рівні «задоволений» та «цілком задоволений».

Рис. 4. Рівень задоволеності респондентів отриманими на території Підберізьківської ТГ послугами (де 1 – погано, незадоволений; 5 – відмінно, цілком задоволений)

Слід підкреслити, що опитані, які зайняті поза ТГ, частіше користуються послугами за межами громади: кожна четверта послуга із перелічених отримана респондентом не на території ТГ (на протипагу кожній п'ятій серед осіб, які працюють у громаді, не працюють або є пенсіонерами). На нашу думку, така тенденція пов'язана із близькою відстанню сіл ТГ до м. Львова (відстань від центру громади до центру міста становить близько 16 км), до м. Винники (7 км), а також доволі добре налагодженим транспортним сполученням (рис. 5).

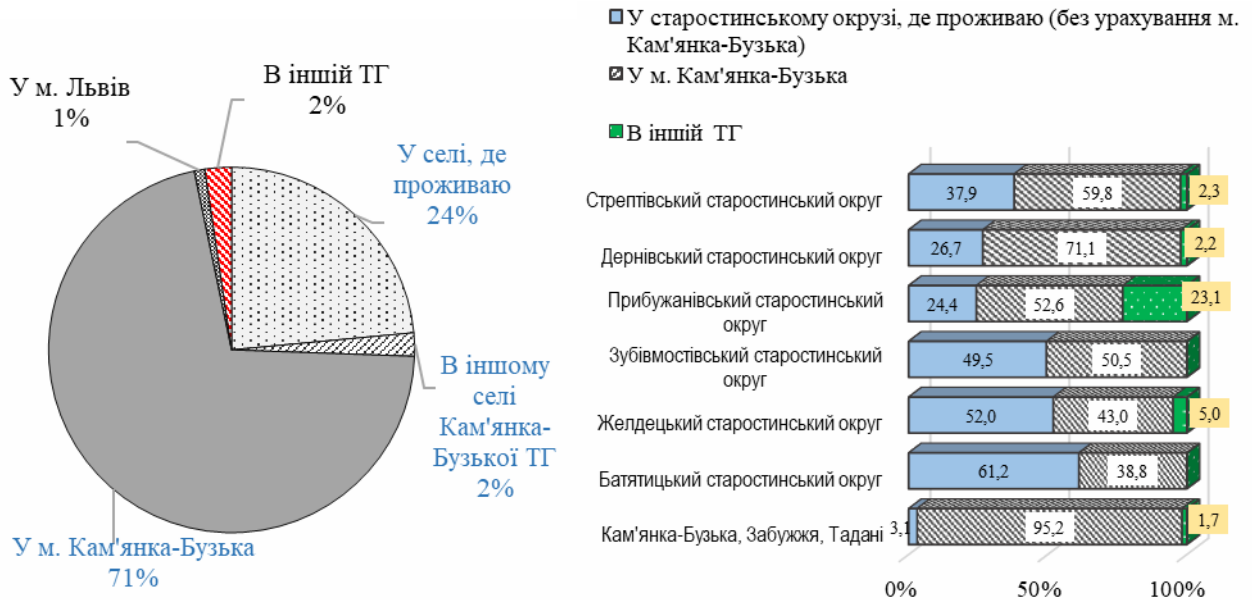

Рис. 5. Рівень задоволеності мешканців Підберізьківської ТГ транспортним сполученням до центру громади та обласного центру (м. Львів) (де 1 – погано, незадоволений; 5 – відмінно, цілком задоволений)

Здебільшого жителі старостинських округів добре оцінюють транспортне сполучення зі Львовом (4,1 бали). Дещо нижчим є рівень задоволення можливістю доїзду до центру громади (4,0 бали), що пов'язано із територіальним розташуванням населених пунктів. Села Нижня Білка і Сухоріччя Верхньобілківського старостинського округу, Миклашів Миклашівського старостинського округу не мають прямого транспортного сполучення із центром ТГ.

КАМ'ЯНКА-БУЗЬКА ТЕРИТОРІАЛЬНА ГРОМАДА

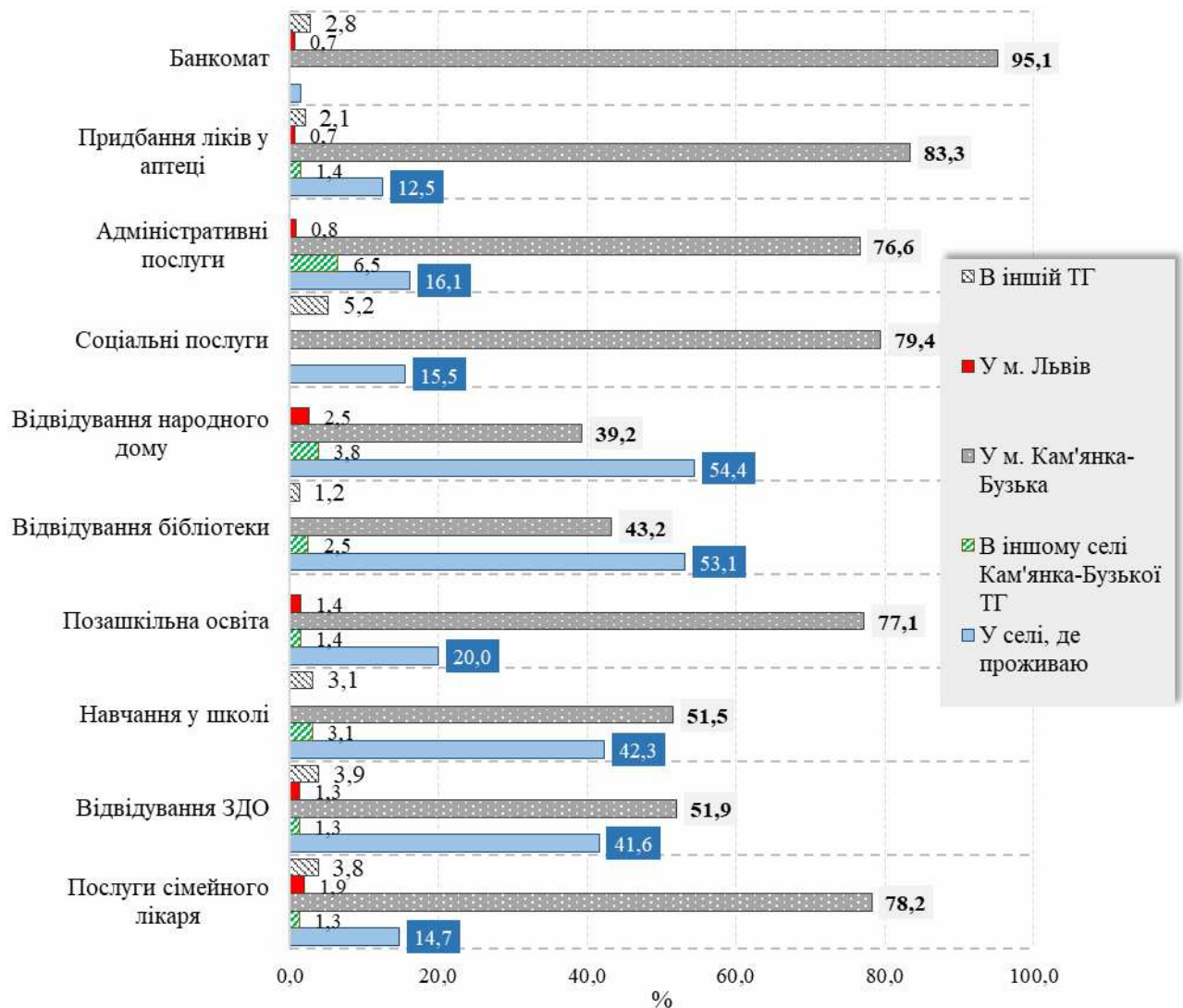
Внаслідок проведення соціологічного опитування встановлено, що 97% послуг (медичних, освітніх, культурних, соціальних, адміністративних, банківських) мешканці ТГ отримують на її території (рис. 6). Причому, яскраво проявляється роль міста як своєрідного центру надання соціальних послуг: на Кам'янку-Бузьку припадає 71% надаваних послуг населенню громади. Невеликою є частка послуг, якими респонденти користуються за межами громади (3%). Серед населених пунктів, названих опитуваними в цьому контексті, - Львів, Добротвір, Жовква.

Рис. 6. Розподіл відповідей на питання «Де зазвичай Ви користуєтесь/отримуєте певні послуги?»
 Примітка: відсоток розрахований з урахуванням тільки тих, хто впродовж останнього року користувався такими послугами

У розрізі старостинських округів видно, що більшість мешканців Дернівського (71,1%), Стрептівського (59,8%), Прибужанівського (52,6%) і Зубівмостівського (50,5%) округів користуються послугами у центрі громади (рис. 6). Натомість жителі Батятицького і Желдецького старостинських округів більше ½ послуг отримують у своїх округах (61,2% та 52,0% відповідно). Примітною є доволі висока частка отримуваних послуг у іншій ТГ мешканцями Прибужанівського округу (23,1%), де жителі сіл Гайок, Руда та Руда-Сілецька, часто працевлаштовані та користуються соціальною інфраструктурою на території селища Добротвір, центру Добротвірської ТГ, а також Желдецького округу (5,0%), мешканці якого користуються послугами і на території м. Жовкви.

За типом аналізованих послуг (рис. 7) помітно, що у центрі ТГ найчастіше користуються послугами банкомата (у 95,1% випадків), придбання лікарських засобів у аптеці (83,3%; натомість 12,5% випадків придбання лікарських засобів у аптеці припадає на Желдецький і Батятицький старостинські округи, у центральних населених пунктах яких є аптеки), соціальними (79,4%), адміністративними (76,6%) послугами, позашкільною освітою (77,1%) та послугами сімейного лікаря (78,2%). Натомість послуги у сфері культури (відвідування народного дому (54,4%), бібліотеки (53,1%)) та освіти (дошкільна (41,6%), середня (51,5%)) мешканці прагнуть отримувати у населених пунктах, де проживають.

Рис. 7. Розподіл відповідей на питання «Де зазвичай Ви користуєтесь/отримуєте певні послуги?» в розрізі типів послуг

Примітка: відсоток розрахований з урахуванням тільки тих, хто впродовж останнього року користувався такими послугами

Аналізуючи рівень задоволеності опитаних мешканців Кам'янка-Бузької ТГ наданими їм на території громади послугами (рис. 8), встановлено, що загалом послуги оцінено на рівні «задоволений» та «посередньо». Найвищу оцінку опитані поставили роботі закладів дошкільної освіти (4,2 бали), найнижчу – наданню соціальних послуг (3,5 бали).

Цікаво, що рівень задоволеності послугами, які надаються у ТГ, у старостинських округах коливається в межах показника «добре», «задоволений» (3,9-4,2 бали), натомість мешканці центру громади дають нижчу оцінку надаваним послугам (3,7 бали).

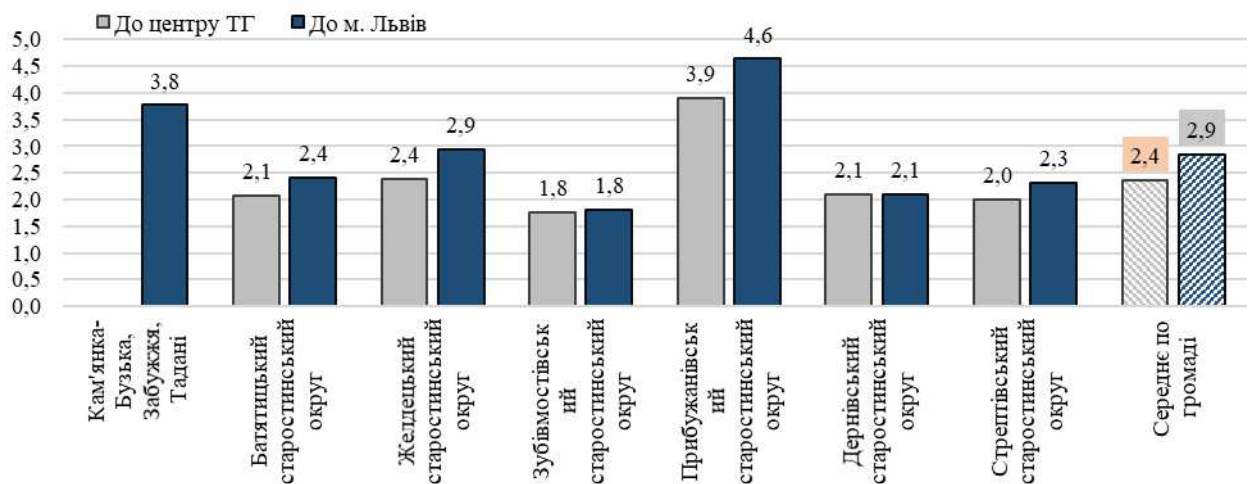

Рис. 8. Рівень задоволеності респондентів наданими їм на території Кам'янка-Бузької ТГ послуг (де 1 – погано, незадоволений; 5 – відмінно, цілком задоволений)

Примітка: відсоток розрахований з урахуванням тільки тих, хто впродовж останнього року користувався такими послугами

Однією з основних невирішених проблем у Кам'янка-Бузькій ТГ є доступність, якість та задоволення мешканців населених пунктів наявним транспортним сполученням із центром громади та з центром регіону (рис. 9).

Середня оцінка респондентів, опитаних у громаді, транспортними послугами і сполученням з центром громади склала 2,4 бали (рівень «не задоволений»), з центром області – 2,9 балів. До більшості центрів старостинських округів громадський транспорт з Кам'янки-Бузької курсує двічі на день (а у період карантину у 2020 р. окремі маршрути було скорочено), натомість із деякими селами транспортного сполучення взагалі не налагоджено. Тому мешканці громади негативно оцінюють послуги громадського транспорту на території ТГ.

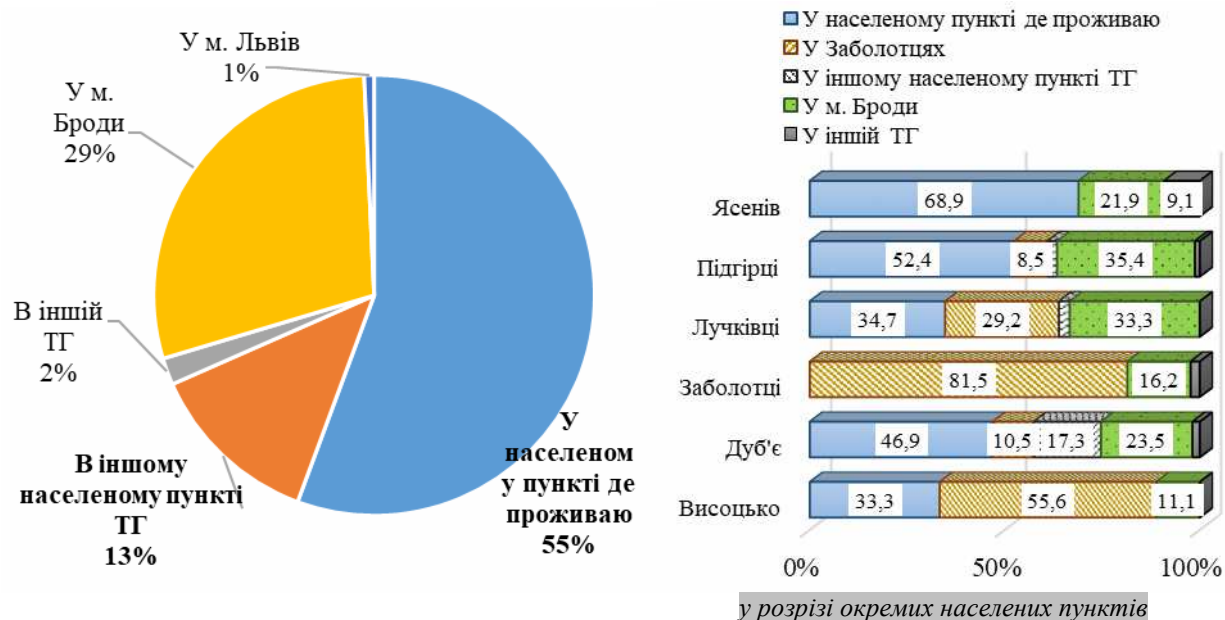

Рис. 9. Рівень задоволеності мешканців Кам'янка-Бузької ТГ транспортним сполученням до центру громади та до обласного центру (м. Львів) (де 1 – погано, незадоволений; 5 – відмінно, цілком задоволений)

Винятком є Прибужанівський старостинський округ (рівень задоволеності транспортними послугами коливається в межах 3,9-4,0 балів), через який проходить автошлях національного значення «Львів – Радехів – Луцьк» (він проходить і через центр громади). Тому мешканці населених пунктів округу мають можливість користуватися транспортом, який курсує за цим напрямом.

ЗАБОЛОТЦІВСЬКА ТЕРИТОРІАЛЬНА ГРОМАДА

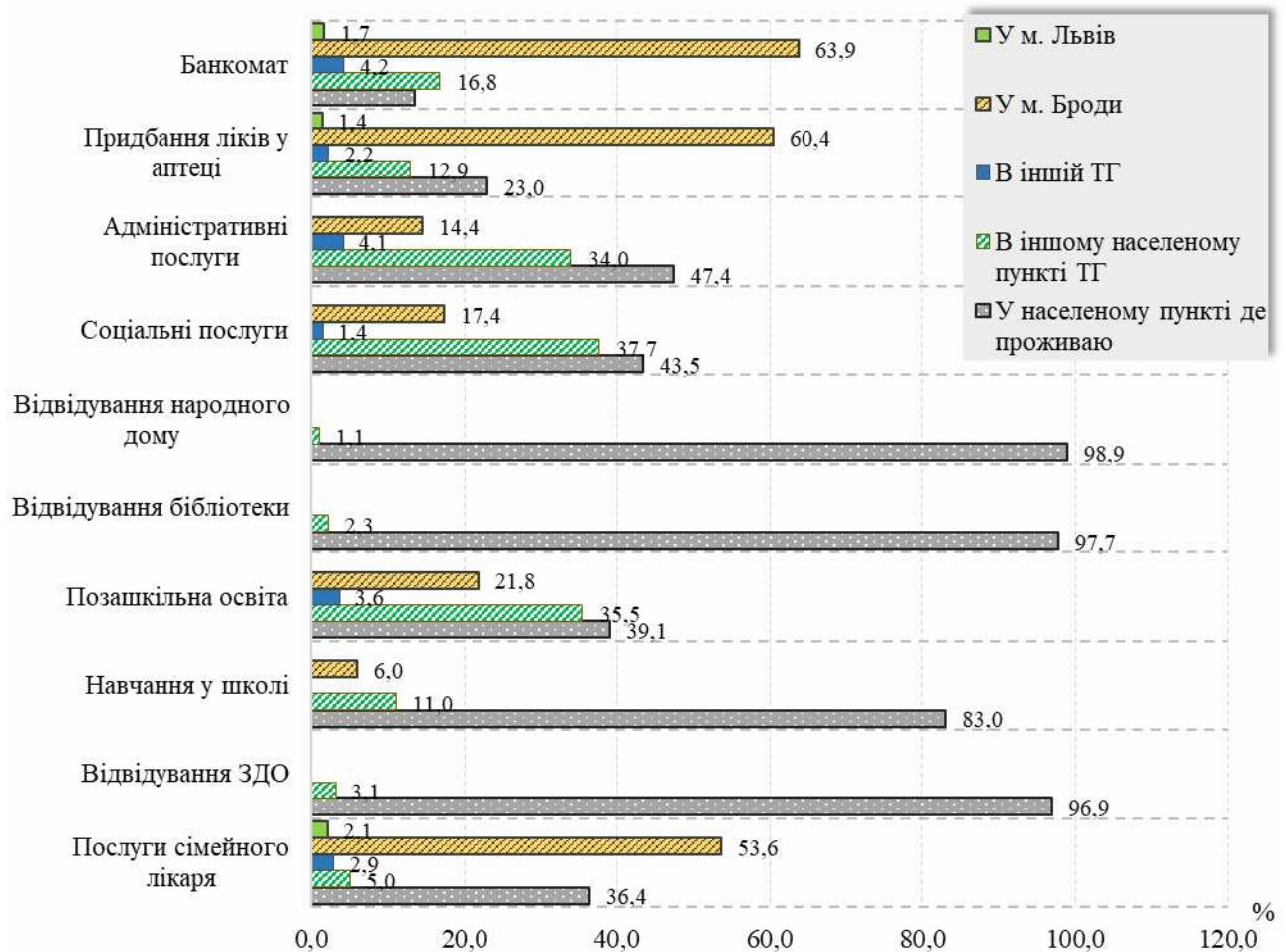
Жителі Заболотцівської ТГ у більшості випадків (68%) користуються медичними, освітніми, культурними, соціальними, адміністративними послугами у своїй громаді (рис. 10), зокрема 55% - у населеному пункті, де особа проживає, 13% - в іншому населеному пункті громади. За межами Заболотцівської ТГ опитані мешканці громади отримували послуги у 32% випадків, причому 1% припав на м. Львів, 2% на м. Золочів та смт. Олесько. Переважною більшістю послуг поза громадою її жителі користуються у м. Броди (29%).

Рис. 10. Розподіл відповідей на питання «Де зазвичай Ви користуєтесь/отримуєте певні послуги?»
 Примітка: відсоток розрахований з урахуванням тільки тих, хто впродовж останнього року користувався такими послугами

Аналіз розподілу відповідей на питання стосовно місця отримання послуг у розрізі населених пунктів (рис. 10) дав змогу виявити: зі зростанням територіальної віддаленості населеного пункту від центру громади зменшується частка отриманих у Заболотцях послуг (мешканці села-центру у 81,5% випадків користуються послугами на території свого населеного пункту, с. Висоцько (знаходить на відстані 4,8 км) – 55,6%, с. Лучківці (6,5 км) – 29,2%, сіл, які знаходяться на відстані більше 10 км – 10,5% і менше).

До типів послуг, які мешканці Заболотцівської ТГ здебільшого отримують на території свого населеного пункту, належать культурні (відвідування народного дому (98,9% випадків користування послугою), бібліотеки (97,7% випадків) та освітні (дошкільна (96,9%), шкільна (83,0%) освіта) послуги (рис. 11). Послуги у сфері позашкільної освіти населення громади отримує у своїх населених пунктах (39,1%), у с. Заболотці, де функціонує мистецька школа (35,5%), та у м. Броди (21,8%). Соціальні та адміністративні послуги жителі сіл громади також отримують здебільшого на її території: у своїх населених пунктах (43,5% та 47,4% відповідно) та у центрі громади (37,7% і 34,0% відповідно). Натомість послугами сімейного лікаря кожен другий житель ТГ користується у м. Броди, а також банківськими та послугами аптеки (63,9% і 60,4%).

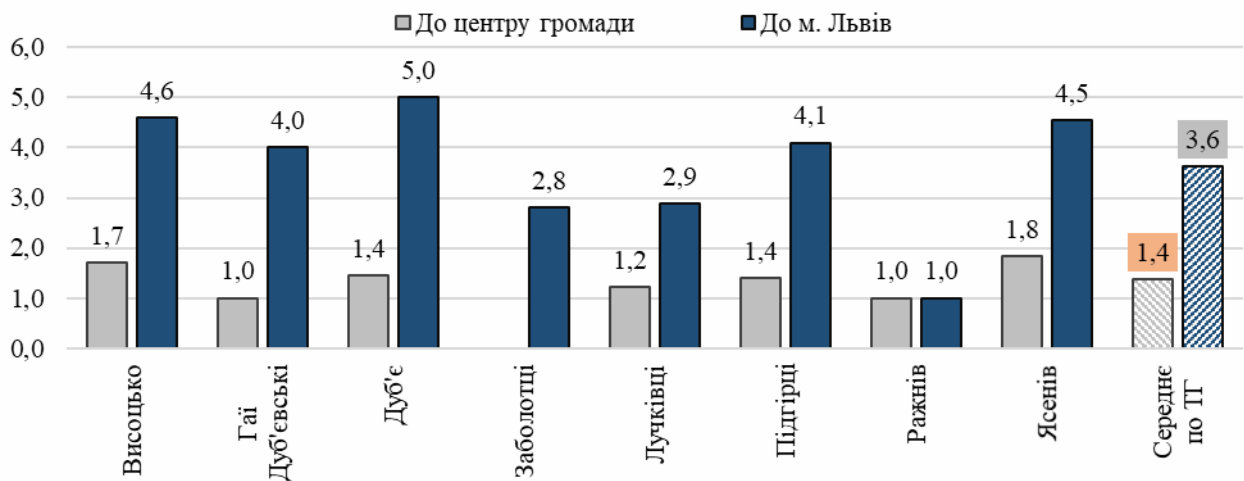
Рис. 11. Розподіл відповідей на питання «Де зазвичай Ви користуєтесь/отримуєте певні послуги?» в розрізі типів послуг

Примітка: відсоток розрахований з урахуванням тільки тих, хто впродовж останнього року користувався такими послугами

Рівень задоволеності отримуваними у громаді послугами серед мешканців доволі високий – «добре», «задоволений» – та перевищує показник 4,0 бали. Нижче показника 4,0 жителі громади оцінили послуги у сфері позашкільної освіти (3,8 бали), соціальні послуги (3,9 балів) та роботу сімейних лікарів (3,9 балів).

Однією з найбільших проблем жителі громади назвали відсутність ефективного транспортного сполучення з центром ТГ (рис. 12). Респонденти акцентують на тому, що за період діяльності Заболотцівської сільської ради на території громади було зроблено капітальний ремонт автомобільної дороги С140137 Мамчурі-Ясенів, яка забезпечує транспортне сполучення сіл Заболотцівської ОТГ з центром територіальної громади та з автомобільною дорогою загального користування державного значення М-06 Київ – Чоп¹, що суттєво спростило доїзд з одного населеного пункту громади до іншого. Проте надання якісних послуг пасажирського автомобільного транспорту та налагодження транспортного сполучення із с. Заболотці у деяких селах громади не забезпечено.

¹ На території Львівської області триває ремонт автомобільної дороги Мамчурі – Ясенів. Львівська державна обласна адміністрація. URL: <https://loda.gov.ua/news?id=51042> (дата доступу: вересень 2021 р.).

Рис. 12. Рівень задоволеності мешканців Заболотцівської ТГ транспортним сполученням до центру громади та до обласного центру (м. Львів) (де 1 – погано, незадоволений; 5 – відмінно, цілком задоволений)

Заради справедливості варто зазначити: при опитуванні багато респондентів, даючи негативну оцінку транспортному сполученню у громаді, акцентують на складності завдання (по-перше, існує потреба забезпечення комфортних умов і стабільного графіку руху громадського транспорту при низькому пасажиропотоку та низькій завантаженості маршрутів у ТГ; по-друге, існує конкуренція громадському транспорту з боку приватних осіб (зазвичай, жителів ТГ), які надають мешканцями послуги перевезення «на вимогу» на власних автомобілях; по-третє, є альтернативний варіант автомобільному транспорту – через с. Заболотці проходить залізничне сполучення зі Львовом та Бродами) і зауважують, що сільська рада активно працює над вирішенням цієї проблеми.

Висновки. За результатами проведеного соціологічного опитування виявлено вплив міст як осередків соціального розвитку на формування центрально-периферійних взаємодій у територіальних громадах. Незважаючи на дуже різний соціальний та економічний потенціал міст Львова, Кам'янки-Бузької та Бродів, виявлено центрально-периферійну взаємодію сіл аналізованих ТГ як прилеглої до міста території. Така взаємодія, серед іншого, проявляється у виборі мешканцями громад місця користування суспільними благами. Адже міста у цьому контексті характеризуються значними перевагами та можливістю надання широкого спектру послуг різних видів; відтак «притягують» жителів навколишніх сіл, які прагнуть отримати більш якісні та диверсифіковані послуги. Це яскраво прослідковується за результатами соціологічного опитування щодо місця отримання послуг адміністративного, соціального, освітнього, культурного, медичного та фінансового характеру, коли більше ніж 1/3 мешканців Заболотцівської та Підберізіцької ТГ отримують такі послуги у містах, а у Кам'янка-Бузькій ТГ цей показник становить 71% (зважаючи, що місто Кам'янка-Бузька є центром ТГ).

Значна різниця спостерігається при аналізі отриманих респондентами послуг (медичних, освітніх, культурних, соціальних, адміністративних, транспортних, банківських) у Заболотцівській (у 29% випадків користуються послугами у м. Броди) та Підберізіцькій ТГ (42% випадків отримання послуг у м. Львів та Винники), що, на нашу думку, вказує на більший вплив обласного центру та абсорбцію ним людського капіталу з навколишньої території. Зважаючи на те, що майже кожен другу із перелічених послуг жителі Підберізіцької ТГ отримують у містах Львів та Винники, розвиток цієї громади (на відміну від двох інших) супроводжується ризиком втрати ідентичності громади та її функціонування як «придатку» до великого міста. Утім саме ця громада, попри відсутність потужного соціально-економічного центру, має значний фінансово-економічний потенціал для розвитку, який, серед інших чинників, забезпечує близьке розташування до великого міста. На це вказує комфортний соціально-психологічний клімат, позитивне сприйняття громади її мешканцями (88,8% опитаних) та мала частка осіб, які не бачать у своїй громаді перспектив для розвитку (6,0% на противагу 37,2% у Кам'янка-Бузькій ТГ та 17,3% у Заболотцівській ТГ).

Аналізуючи особливості отримання послуг різних видів мешканцями територіальних громад, встановлено, що міста першочергово є осередками користування фінансовими послугами (Підберізіцьська ТГ – 93,0% випадків, Кам'янка-Бузька ТГ – 95,8%, Заболотцівська ТГ – 65,6%). Це вказує на проблему утрудненого доступу для мешканців сільських населених пунктів до фінансових послуг та потребу їх фінансової інклюзії, адже відсутність доступу до фінансових послуг є, хоча і дещо «прихованим», але суттєвим фактором стримування економічного зростання та дискримінації мешканців громади.

Список літератури.

1. На території Львівської області триває ремонт автомобільної дороги Мамчурі – Ясенів. Львівська державна обласна адміністрація. URL: <https://loda.gov.ua/news?id=51042> (дата доступу: вересень 2021 р.).

2. Патицька Х. О. Теоретичні засади визначення центрально-периферійних взаємодій в умовах соціально-економічної диференціації регіонального розвитку. *Регіональна економіка*. №1 (95), 2020. С. 33-41. DOI: <https://doi.org/10.36818/1562-0905-2020-1-4>.

3. Україна. Огляд урбанізації. Міжнародний банк реконструкції та розвитку/ Світовий банк. 2015. URL: <https://documents1.worldbank.org/curated/en/787061473856627628/pdf/ACS15060-REVISED-PUBLIC-UKRANIAN-ukr-web-text-cover.pdf> (дата доступу: вересень 2021 р.).

4. In Search of Opportunities : How a More Mobile Workforce Can Propel Ukraine's Prosperity (Vol. 1 of 2) : Summary Report. World Bank. 2012. Washington. URL: <https://www.wdronline.worldbank.org/handle/10986/12268> License: CC BY 3.0 IGO. (дата доступу: вересень 2021 р.).

References.

1. Lviv State Regional Administration (2021), "On the territory of Lviv region the repair of the highway Mamchuri - Yaseniv is underway", Available at: <https://loda.gov.ua/news?id=51042> (Accessed 10 Sept 2021).

2. Patytska, H. O. (2020), "Theoretical principles of determining the central-peripheral interactions in terms of socio-economic differentiation of regional development", *Regional economy*, vol. 1 (95), pp. 33-41. <https://doi.org/10.36818/1562-0905-2020-1-4>.

3. World Bank (2015), "Ukraine. Review of urbanization", Available at: <https://documents1.worldbank.org/curated/en/787061473856627628/pdf/ACS15060-REVISED-PUBLIC-UKRANIAN-ukr-web-text-cover.pdf> (Accessed 10 Sept 2021).

4. World Bank (2012), "In Search of Opportunities : How a More Mobile Workforce Can Propel Ukraine's Prosperity (Vol. 1 of 2)", Summary Report, Available at: <https://www.wdronline.worldbank.org/handle/10986/12268> (Accessed 10 Sept 2021).

Стаття надійшла до редакції 17.11.2021 р.